

**В.О. Геринович - учень та послідовник засновника української
географії С.Л. Рудницького.**

У грудні 2007 р. минає 130 років від дня народження відомого українського географа С.Л. Рудницького, який залишив помітний слід у становленні вітчизняної географічної науки початку ХХ століття. Науково-теоретична спадщина С.Л. Рудницького знайшла відгук у наукових розвідках багатьох учених – географів України, особливо другої половини ХХ ст. Зокрема, можна виділити таких науковців, як: О.І. Шаблій¹⁻⁴, М. Мушинка⁵, П. Штойко⁶ та ін.

Великий інтерес, особливо на сучасному етапі, викликає діяльність цілої плеяди учнів і послідовників С.Л. Рудницького, життєвий та творчий шлях яких, на відміну від свого вчителя, є малодослідженим. Особливе місце серед них займає В.О. Геринович (1883-1949 рр.), український географ, історик, освітній діяч 1920-х рр.

В.О. Геринович народився 22 листопада 1883 р. в м. Сокаль на Галичині. Після завершення навчання у львівській гімназії 1903 р. вступив на філософський факультет Львівського університету. Під впливом своїх вчителів М.С. Грушевського, Е. Ромера та особливо, С.Л. Рудницького, Володимир Олександрович рано розпочав дослідницьку діяльність у львівському науковому товаристві ім. Т. Шевченка⁷.

1908 р. С.Л. Рудницький став викладачем географії Львівського університету. Не обмежуючись лише читанням лекцій учений намагався залучати до науково-дослідної роботи студентів вузу. До його улюблених учнів належали: М. Дольницький, згодом доцент УВУ та Педагогічного інституту ім. М. Драгоманова в м. Празі, В. Геринович, пізніше доцент, а згодом і ректор ІНО в м. Кам'янці-Подільському та інші. Під керівництвом С.Л. Рудницького студенти систематично збирали матеріали до бібліографії природознавства України. (Напередодні першої світової війни ця бібліографія нараховувала біля п'яти тисяч

карток. На жаль ці матеріали пропали у ході воєнного протистояння)⁸. У студентські роки В.О. Геринович публікує науково-популярні статті “Про комети”, “Про сонце”, “Місяць”, “Нарис географії фізичної”, “Про нутро землі”, “Теорія Ляпляса і Канта”, “Про воздух”, у львівській пресі та місцевих виданнях “Українське слово”, “Дзвінок”, “Літературно-науковий вістник”⁹ та ін. Закінчивши університет 1907 р. Володимир Олександрович, викладає у приватній гімназії м. Львова, а з 1908 р. на штатній посаді професора географії і історії учительської семінарії м. Самбора. Віддаленість від м. Львова не заважала В.О. Гериновичу займатися науковою діяльністю.

15 березня 1909 р. (можливо вперше. – В.О.) В.О. Геринович бере участь у засіданні секції фізіографічної комісії при НТШ, де були присутні С.Л. Рудницький, І. Раковський, В. Левицький та ін. Кандидат філософії В.О. Геринович засвідчив про готовність приступити до написання наукової роботи, присвяченої розвитку географії 1901-1907 рр. На засіданні відбулося реферування математичних та фізичних наукових розвідок В. Левицьким, біологічних - І. Раковським, геологію та географію з допоміжними науками - С.Л. Рудницьким. Засідання мало історичне значення, оскільки, за ініціативою особисто С.Л. Рудницького, прийняли рішення про створення окремого відділу під заголовком літературно-подібним до географії України-Руси. Вирішено, вже з наступним виходом наукового збірника ввести цей порядок в дію. Важливість засідання, на якому був присутній В.О. Геринович, визначається ще й тим, що за пропозицією І. Чаковського постановили заснувати при фізіографічній комісії всебічне дослідження українсько-руської території: „...аби в будучній не опереджували нас чужинці в розвідуванні нашої землі”¹⁰. Також на пропозицію С.Л. Рудницького було поставлено питання про заснування при НТШ природо-описного музею, який представлятиме природу всієї України¹¹.

На черговому засіданні природоописної секції 17 вересня 1909 р. офіційно прийняли в члени фізіографічної комісії, разом із докторами Ю. Левицьким, В. Зельке, професора В.О. Гериновича¹². Грунтовна підготовка В.О. Гериновича, як фахівця-географа, що здійснювалась під керівництвом С.Л. Рудницького, дала

очікувані результати. Як наслідок - захист докторської дисертації “Вік і географічне розміщення найдавнішої людини у Східній Європі¹³” та продовження наукової роботи у спільних проектах з С.Л. Рудницьким.

Особливої уваги заслуговує етнографічна карта України, складена В.О. Гериновичем та розміщена в унікальному на той час доробку С.Л. Рудницького “Коротка географія України¹⁴”. Задовго до Української національно-демократичної революції (1917-1920 рр.), його карта показала цілісний характер території України, стала справжнім дороговказом на шляху боротьби за територіальну цілісність та незалежність України.

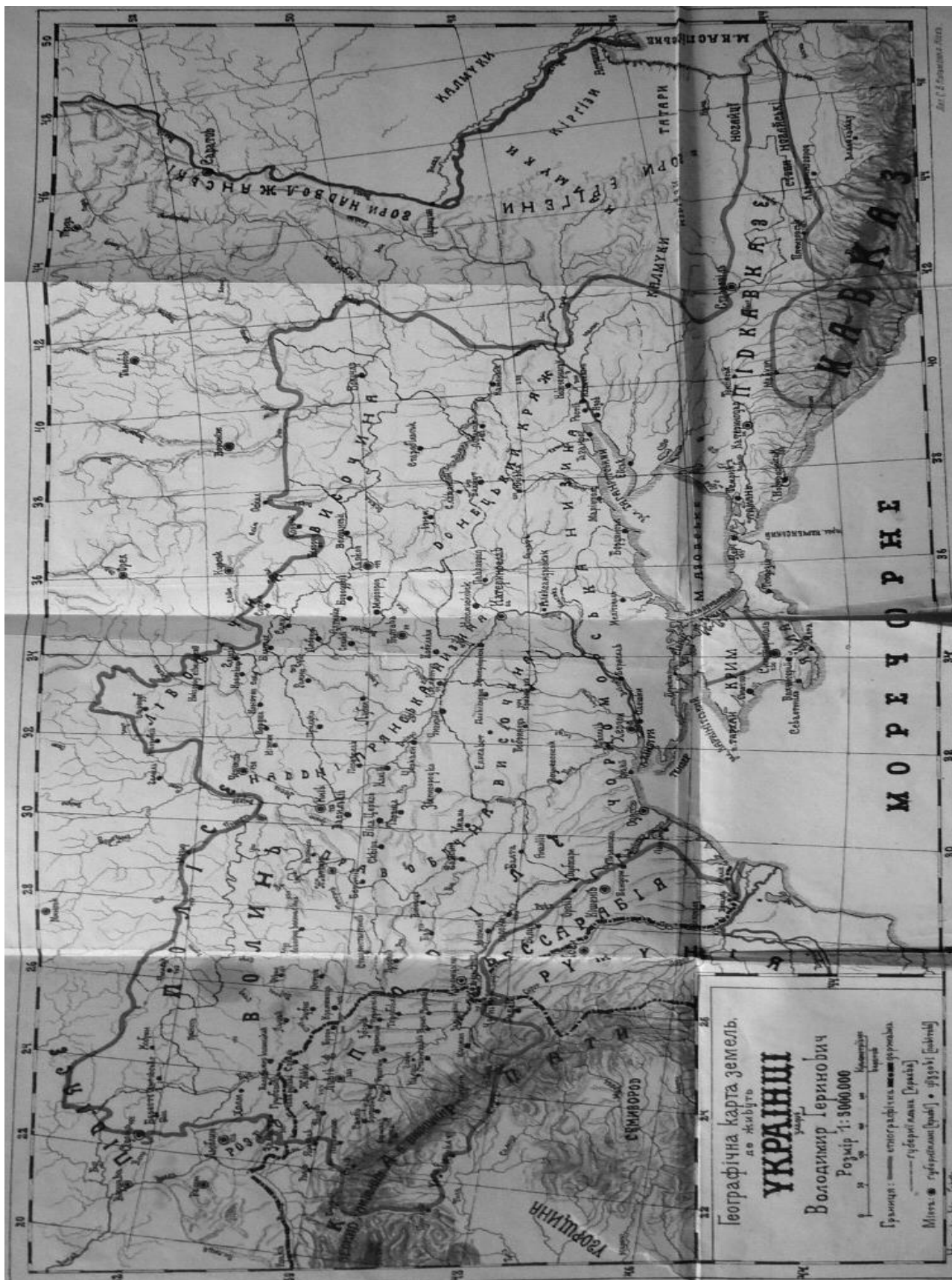

Рис. 1. Географічна карта земель, де живуть Українці (за В. Гериновичем, 1910 р.)

Як зазначає професор О.І. Шаблій, друга частина “Короткої географії України” С.Л. Рудницького, що вийшла 1916 р., була високо оцінена В.О. Гериновичем. Про це свідчить його рецензія у “Вістнику Союзу Визволення України”: “...Молоді читатимуть “Україну” як повість про українську землю та народ, повість викінчену до найменших подробиць, будуть учитися логіки та дивуватися, чому сю таку гарну науку так ігноровано серед суспільности. По праці Рудницького зміняться відносини і в цьому саме бачу велику вагу його труду... Рудницький – представник модерної географії...¹⁵”

Перебуваючи на фронтах першої світової, В.О. Геринович продовжував займатися просвітницькою діяльністю. Писав статті до “Вісника союзу визволення України”, “Стрільця”, “Українського слова”, де відображені антропогеографічні погляди В.О. Гериновича. Особливої уваги заслуговують такі публікації: “Західня границя української етнографічної території”¹⁶, “Населення на запад від Буга”, “Начерки української западної етнографічної границі”, “До української орієнтації”, “Простір і його значіння”¹⁷.

Прибувши до м. Кам’янця-Подільського у складі УГА 1919 р., В.О. Геринович 17 липня 1919 р. подає прохання до вступу у доцентуру місцевого українського університету, мотивуючи тим, що у вересні 1918 р. доцентуру йому пропонував С.Л. Рудницький.

Наукові доробки В.О. Гериновича присвячені проблемам теорії і методики географічної науки, фізичної, соціально-економічної географії України та краєзнавству відносяться переважно до 20-30-х рр. ХХ ст. Серед них можна виділити наступні: “Фізична географія. Для ужитку 12 кляси”, “Основи географії. Для ужитку 3 і 4 кляси”, “Нарис економічної географії України. Часть географічна”, “Антропогеографія України”, “Популярна географія України”, “Географія України”, “Кам’янецьчина. Ч.1: Природа”, “Ч.2: Населення і його економічна діяльність”, “Природні виробничі сили Кам’янецьчини” та багато ін.

Отже, у своїй науково-теоретичній спадщині, В.О. Геринович, став продовжувачем справи свого вчителя С.Л. Рудницького, дотримуючись в галузі фізичної та соціально-економічно географії - антропогеографічних поглядів.

Примітки

1. Шаблій О.І. Академік Степан Рудницький – фундатор української географії. – Львів, Мюнхен. Редакційно-видавничий відділ Львівського держ-університету, 1993. – С.137.;
2. Рудницький С.Л. Чому ми хочемо самостійної України? / Упор., передмова О.І.Шаблія. – Львів: Світ, 1994. – 416 с.;
3. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. - Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – С.405-446;
4. Шаблій О.І. Львівська суспільно-географічна школа (до 60-річчя кафедри економічної і соціальної географії Львівського національного університету імені Івана Франка). – Львів: Вид. Центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – С.17.;
5. Листи Степана Рудницького до Софії та Станіслава Дністрянських (1926-1932) / Упорядкування, вступна стаття та примітки Миколи Мушинки. Видавництво Канадського Інституту українських студій Альбертського університету, - Довідник №33. – Едмонтон, 1991. - 91 с.; (9, 12, 25, 68,)
6. Штойко П. Степан Рудницький (1877-1937) / Життєписно-бібліографічний нарис. НТШ. Львів, 1997. – 183 с.;
7. Островий В.М. В.О.Геринович: хроніка життя та діяльності (1883-1949 рр.) // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський: ОІУМ, 2005. – Т.5: Матеріали круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII-на початку ХХІ ст.”, - С.161-162;
8. Мушинка М. – Вказ. праця. – С.9;

9. Державний архів Хмельницької області. – Ф.Р.302. – Оп.2. – Од.зб.126. – Арк.4;
- 10.Центральний державний архів України (м. Львова). – Ф.309. – Оп.1. – Од.зб.39. – Арк.33;
- 11.Там само. – Арк.34 зв.;
- 12.Там само. – Арк.36 зв.;
- 13.Островий В.М. - Вказ. праця. – С.162-163;
- 14.Рудницький С. Коротка географія України. – (Популярна б-ка “Лан” №5-7).– Київ-Львів, 1910. – 154 с.;
- 15.Шаблій О.І. Чому ми хочемо самостійної України? – С.9;
- 16.Його ж. В.О. Геринович – ректор Кам’янець-Подільського інституту народної освіти (1923-1928 рр.) // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. - Кам’янець-Подільський: Оіюм, 2006. - Т.6: Матеріали другого круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII-на початку XXI ст.”. – С.122-133;
- 17.Островий В.М., Телячий Ю.В. Наукова та громадсько-політична діяльність В.О. Гериновича в роки Української революції (1917-1920) // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. - Кам’янець-Подільський: Оіюм, 2006. - Т.8: Матеріали четвертого круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII-на початку XXI ст.”, - С.234-248; 26.
- 18.Островий В.М. В.О.Геринович, ректор інституту народної освіти, про робітничий університет в Кам’янці на Поділлі // Матеріали другої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції „Соціум. Наука. Культура” (29-31 січня 2007 р.). – К.: ТОВ „ТК Меганом”, 2007. – С.21-24;
19. Його ж. Поділля в працях В.О. Гериновича // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. - Кам’янець-Подільський: Оіюм, 2007. - Т.9: Матеріали п’ятого круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі”. – С.162; 28. Завальнюк О.М., Петров М.Б. Вказ. праця. – С.178-183;